

به نام خدا

مباحث جلسه سوم درس حقوق کار

دانشجویان ترم دو رشته حسابداری

د) تاریخچه حقوق کار: مهم ترین مراحل پیدایش قانون کار در ایران را می توان در چهار مرحله بیان نمود:

۱- سال ۱۳۲۵ و تصویب نامه هیات دولت: نخستین اداره دولتی در ارتباط با امور کارگری در سال ۱۳۱۴ به نام اداره کل صنعت و معادن تشکیل شد. این نظام نامه بیشتر ناظر به مقررات ایمنی و بیمه کارگران در زمینه حوادث ناشی از کار بود. در فاصله میان تصویب نظام نامه مذکور (۱۳۱۵) و تصویب نخستین متنی که نام قانون کار به خود گرفت (۱۳۲۵) حوادث مهمی در کشور رخ داد که در تصویب قانون کار تاثیر زیادی داشت. یکی از مهم ترین حوادث اعتصاب کارگران نفت آغاچاری در سال ۱۳۲۵ بود که برای انجام تقاضاهای مشروعی از قبیل فراهم شدن آب آشامیدنی، افزایش دستمزد و... بود. تصویب مقررات کار ۱۳۲۵ واکنشی در برابر اعتصاب های کارگری محسوب شده و هدف آن بود تا با شناختن پاره ای از حقوق کارگران، سازمانی هم برای نظارت بر فعالیت آنان به وجود آید. بدین ترتیب نخستین مقررات کار به شکل تصویب نامه هیات دولت (و نه قانون مصوب مجلس) برای نظارت بر اعتصاب های کارگری وضع شد. تصویب نامه مذکور مشتمل بر ۴۸ ماده و ۳۴ تبصره و جنبه حمایتی آن نسبتا زیاد بود.

۲- سال ۱۳۲۸ و گام هایی به عقب: برای تنظیم قانون کار، به درخواست دولت هیاتی از کارشناسان دفتر بین المللی کار، به ایران آمدند و با مشورت با کارشناسان داخلی، طرح قانون جدید کار ریخته شد. لایحه تقدیمی دولت در کمیسیون های پیشه و هنر، بازرگانی و دادگستری مجلس با اصلاحاتی به تصویب رسید. درباره قانون کار سال ۱۳۲۸ باید یادآور شویم که با توجه به شرایط سیاسی حاکم در زمان تصویب آن، از نظر حمایت کارگران گام هایی به عقب برداشته و برخی از امتیازات کارگران کم شد.

۳- سال ۱۳۳۷ و قانون کار مصوب کمیسیون مشترک کار مجلسین: این قانون که مدت ۳۲ سال و تا پایان سال ۱۳۶۹ چهارچوب اصلی روابط کارگر و کارفرما بود، بنا به اجازه مجلسین (مجلس شورای ملی و سنا سابق) به تصویب کمیسیون مشترک کار مجلسین رسید و به موجب نامه نخست وزیر وقت، در سال ۱۳۳۸ برای اجرا به وزارت کار ابلاغ شد. در کنار قانون مذکور قوانین دیگری نیز طی سال های بعد و تا زمان استقرار جمهوری اسلامی به تصویب رسید.

۴- سال ۱۳۶۹ و قانون کار فعلی مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام: پس از استقرار نظام جمهوری اسلامی به چند دلیل تصویب قانون جدید کار ضرورت داشت: انقلاب همواره قیامی در جهت تحقق اهداف مستضعفان و محرومان معرفی شد و کارگران انتظار داشتند که نظام جدید گام هایی در راه بهبود وضع آنان بردارد. از سوی دیگر تبلیغاتی که برخی گروه های سیاسی انجام می دادند و ضمن آن قانون کار ۱۳۳۷ قانونی ضدکارگری معرفی می شد این باور را تقویت کرد که این قانون حقوق کارگران را پایمال می کند. اعتصاب های گسترده کارگران در بخش های مختلف صنعتی و اقتصادی نیز در شکل گیری قانون جدید کار نقش موثری داشت. با توجه به نکات مذکور در اواخر سال ۱۳۵۸، اندیشه تنظیم مقررات جدید کار در وزارت کار و امور اجتماعی شکل گرفت. طی دو سال پیش نویس قانون جدید تهیه شد اما منتشر نشد. پیش نویس بعدی در بهمن ۱۳۶۲ منتشر شد، اما دولت در تقدیم لایحه کار به مجلس تردید داشت. سرانجام لایحه کار در سال ۱۳۶۴ تقدیم مجلس شد. پس از تغییراتی در آن در سال ۱۳۶۶ تصویب آن در مجلس به پایان رسید و برای اظهار نظر به شورای نگهبان فرستاده شد. نظر شورای نگهبان در بردارنده ایرادات بسیاری بود. شورای نگهبان در استمرار این فکر که رابطه کارگر و کارفرما یک رابطه قراردادی است، به موادی که مستلزم الزام کارفرما به اجرای قانون بود ایراد گرفته بود. سرانجام قانون کار برای تصمیم نهایی و رفع اختلاف میان مجلس و شورای نگهبان، به مجمع تشخیص مصلحت نظام فرستاده شد و با تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام به عنوان چهارچوب اصلی رابطه کارگر و کارفرما وارد مرحله اجرایی شد. بنابراین قانون فعلی کار که مشتمل بر ۲۰۳ ماده و ۱۲۱ تبصره می باشد در تاریخ ۱۷/۲/۱۳۶۸ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در تاریخ

۱۳۶۹/۱۱/۲۸ در روزنامه رسمی منتشر و از تاریخ ۱۳۶۹/۱۲/۱۴ لازم الاجرا گردید. این قانون مبدا و منبع فعلی روابط کارگر و کارفرما می باشد.